

PRIJATELJI OTOKA ŠĆEDRO

10 GODINA RADA (2011.-2021.)

O ŠĆEDRU

Otok Šćedro nalazi se oko 2,73 km južno od otoka Hvara, točnije od mjesta Zavala. zajedno s Paklinskim otocima, Lukavcima i Zečevom spada u obalni sustav otoka Hvara. Orientacija Šćedra je izrazito istok – zapad te je najveća duljina između rta Maestro i rta Široko (6,5 km) i širina na najširem području otoka izmjerena (2,45 km). Površine 8,37 km² i duljine obalne crte od 26,1 km ukazuje na mali otok srednje razvedene obale.

Postoje razna tumačenja porijekla imena otoka. Prema jednom, ime Šćedro dolazi od latinske riječi Tauris. Prema drugom – od staroslavenske riječi Šćedro. Obje riječi mogle bi se prevesti kao „milostiv otok“. Razlog takvog imena je specifičan položaj i oblik otoka koji omogućava sklanjanje u njegovim uvalama za vrijeme nevremena.

POVIJEST

Otok Šćedro se nalazio na pomorskoj ruti između Mletačke Republike i istoka.

Poznato je da je ta ruta kroz povijest bila gospodarska žila kucavica. Zaklon u Šćedorskim uvalama su tražili razni trgovački brodovi, pa čak i oni gusarski.

Prepostavlja se kako je zbog tih okolnosti nastala potreba za hospicijem i dušobrižničkom službom te kako je to jedan od razloga fratarskog nastanjivanja na otoku (Dominikanski samostan). Još i danas se mogu raspoznati ostatci oltara s kojeg je držana misa mornarima koji su se nalazili u karantenama na brodovima. Podmorje oko otoka bogato je arheološkim nalazima. Tijekom istraživanja podmorja obradena su ukupno četiri lokaliteta čija pozicija upućuje na mjesto koja su se koristila za predah od plovidbe. Pored podmorskih lokaliteta, brojni se nalaze i na kopnu.

ŠTO LJUDI NA ŠĆEDRU DANAS RADE?

U 19. stoljeću kada je zemlja počela prelaziti iz općinskog vlasništva u državno, pojavili su se stalni stanovnici koji su započeli uzgajati trajne poljoprivredne kulture. Danas na otoku trajno živi 4 stanovnika što ne iscrpljuje mogućnosti koje otok pruža. Tijekom proljeća, ljeta i jeseni broj stanovnika poraste na 21. Stanovništvo je razmješteno po obali. Razlog obitavanja po obali jest pružanje ugostiteljskih usluga tijekom turističke sezone, budući da je Šćedro atraktivna nautička destinacija. Potrebno je napomenuti kako je otok Šćedro bez električne energije i vode. Iz perspektive današnjeg modernog i tehnološko osviještenog života, to je nedostatak, ali i prednost. Međutim, većina objekata ima ugrađeni fotonaponski sustav i solarne kolektore pomoću kojih zadovoljavaju osnovne potrebe za energijom. Od uzgoja biljnih kultura, najzastupljenije su masline, u manjoj mjeri uzgoj vinove loze. Takoder je zastupljen i pčelarski sektor. Na otoku postoji manje obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG Kordić) koje razvija svoje djelatnosti.

O UDRUZI

Udruga Prijatelji otoka Šćedro osnovana je 2011 godine u cilju zaštite okoliša, kulture i povijesne baštine otoka Šćedro i promicanju svijesti o značenju otoka za Republiku Hrvatsku od strane lokalnog stanovništva i zaljubljenika u isti. Udruga ostvaruje svoje ciljeve obavljanjem sljedećih djelatnosti:

- čišćenjem otpada i svim ostalim akcijama zaštita okoliša i prirode otoka Šćedro;
- uradnjom i savjetovanjem s nadležnom JLS, regionalnom upravom i državnim tijelima i institucijama Republike Hrvatske;
- sudjelovanjem na natječajima za donacije i poticanje udruga civilnog društva;
- informiranjem, promocijom i edukacijom;
- sudjelovanjem na domaćim i međunarodnim skupovima vezanim za ciljeve i način rada Udruge;
- suradnjom s domaćim i međunarodnim organizacijama, pravnim i fizičkim osobama.

Provodi promidžbu o njezinim ciljevima, zadacima i djelatnostima putem Interneta, javnih predavanja i publikacija raznih vrsta.

PROJEKTI

KONTINUIRANI PROJEKTI

OČUVANJE OKOLIŠA, PRIRODNE I KULTURNE BAŠTINE ŠĆEDRA

Usljed nanosa otpada iz mora, nemarnog zbrinjavanja od strane posjetitelja i sl. dolazi do znatnog onečišćenja obale i plaža. Udruga sezonski zapošljava na aktivnostima čišćenja, sakupljanja i odvozu otpada. Jedna od važnijih aktivnosti uz ove navedene jest održavanje tj. košnja protupožarnih putova kako ne bismo dopustili njihovo ponovno zarastanje. Ova važna aktivnost dio je ukupne protupožarne zaštite otoka Šćedro i važan preduvjet za očuvanje prirode i okoliša (izvlačenje otpada). Aktivnost koja se kontinuirano provodi u suradnji s više prirodaškim klubovima jest prikupljanje otpada s morskog dna dva puta godišnje.

MARITIMNA VILA

Pojam maritimna vila se koristi za rimske vile koje se nalaze uz more. Jedna takva se nalazi u jednoj od uvala na otoku Šćedru. Znanstveno – istraživački radovi su započeti u suradnji s Umjetničkom akademijom u Splitu te se kontinuirano provode. Dosadašnja istraživanja i pronađeni artefakti nam ukazuju na postojanje nekadašnje ville maritimae – komadi kamenih urni, ostatci mozaika, uklesane stepenice u blizini mora, a pretpostavlja se i postojanje sarkofaga koje je potrebno istražiti.

GROBNE GOMILE (TUMULI)

Grobne gomile (tumuli) su rasprostranjeni diljem otoka te je njihov ukupan broj 62 koje su rasprostranjene na cijelom otoku. Uočene su kao pojedinačne, ali i u grupacijama. Najveća takva grupacija naziva se Kadunje Gomile i obuhvaća desetak tumula. Dimenzijama je najimpozantniji tumul čiji je promjer preko 40 m, a uzdiže se preko 4m u visinu.

Uglavnom su pokriveni borovom šumom koja je izrasla u posljednjih pola stoljeća. U ovim su gomilama, u kamenim sanducima od ploča, Iliri pokopavali svoje pokojnike i to u pravilu u zgrčenome položaju, kao u majčinoj utrobi, licem okrenutim prema istoku. Ovaj način ukopa bio je svojstven širokom području Europe te spada u srednje brončano doba i početak željeznog doba.

PROJEKTI

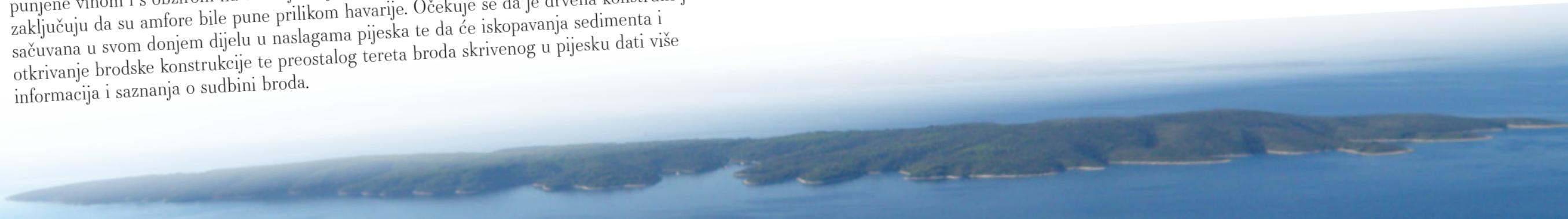
KONTINUIRANI PROJEKTI

OSTATCI BRODOLOMA IZ 2. ST. PR. KR.

Uz sjevernu obalu otoka Šćedra, na dubini od četrdesetak metara, ekipa arheologa i lokalnih ronioца pronašla je rimski brod s teretom, točnije amforama. Za sada je vidljivo više od 150 očuvanih amfora, a ispod pješčane površine dna od šezdeset četvornih metara nalaze se, po pretpostavkama i ostaci čitavog broda s teretom. Trenutno su zaštićeni metalnim kavezom. Radi se o otkriću netaknutog rimskog broda koji se može datirati u kraj 2. i početak 1. st. pr. Kr. To je jedinstveni primjer sačuvanog brodoloma iz antičkog perioda u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Koordinator projekta je Umjetnička akademija Split u suradnji s Konzervatorskim odjelom u Splitu te Udrugom kao lokalnim pružateljem potpore u nizu raznolikih aspekata. Brod je prevozio amfore najvjerojatnije punjene vinom i s obzirom na to da je ih je većina još zatvorena čepovima, arheolozi zaključuju da su amfore bile pune prilikom havarije. Očekuje se da je drvena konstrukcija sačuvana u svom donjem dijelu u naslagama pijeska te da će iskopavanja sedimenta i otkrivanje brodske konstrukcije te preostalog tereta broda skrivenog u pijesku dati više informacija i saznanja o sastavničkoj struci broda.

CRKVA SV. MARIJE U SKLOPU DOMINIKANSKOG SAMOSTANA

Tragovi ranokršćanskog samostana najjasniji su na crkvici, kasnijem svetištu dominikanske crkve. U srednjovjekovnim dokumentima crkvica na Šćedru prvi se put spominje 1460. godine kao ecclesia in mari, crkva u moru, zasigurno zbog običaja održavanja bogoslužja mornarima na usidrenim brodovima s oltara koji se nalazio na obali. Godine 1465. spominje se kapela sv. Marije, što potvrđuje da je titular crkve stariji od dolaska dominikanaca na otok. 2019. godine Udruga je u suradnji s Općinom Jelsa i Konzervatorskim odjelom u Splitu zatražila sufinanciranje pripremne dokumentacije za sanaciju crkvice po preporukama struke.

PROJEKTI

POJEDINAČNI PROJEKTI

PLAN ČUVANJA, UREDIVANJA I ODRŽIVOG RAZVITKA OTOKA ŠĆEDRO

Izrađen je 2014 godine u suradnji s Općinom Jelsa te finansijskom potporom Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost. Šćedro može biti replikabilnim model u smislu putokaza kako očuvati, razvijati i zaštiti osjetljivi prirodni sustav. Planom Udruga predstavlja svoju viziju PARK OTOK ŠĆEDRO, što bi značilo Park šuma Šćedro, Nautički park Šćedro, Podmorni park Šćedro,... itd.

Park otok Šćedro znači prirodan, uredan i suvislo organiziran, učinkovito zaštićen i promišljeno voden prostor. Plan je nastao u uvjerenju kako je moguće promišljati pažljivije i razmišljati dugoročnije.

Na temelju Plana je potpisani Sporazum s Općinom Jelsa o zajedničkoj suradnji na realizaciji dugoročnih ciljeva navedenih u Planu. Jedan od primarnih zadataka Udruge, definiran po Planu, bilo je uspostavljanje vlastitog poslovnog modela i subjekta (Prijatelji Šćedra d.o.o., 2015 g.) koji zapošljava lokalno stanovništvo, čiji je jedini osnivač i vlasnik Udruga Prijatelji otoka Šćedro, kroz koji se osigurala koncesija na sidrište na području uvala Porat i Mostir u skladu s pravilima struke. Kroz realizaciju i operacionalizaciju tog programa vlastite snage Udruge su se kroz formiranje vlastitog poslovnog subjekta bitno ojačale, kapacitirale te finansijski osigurale barem jedan dio sredstava za drugu fazu – ostvarenje ciljeva održivog razvoja.

PROJEKTI

POJEDINAČNI PROJEKTI

Tijekom izrade ovog Plana kao jedan od ključnih razvojnih projekata identificirana je potreba uređenja šetnice - obilaznice otoka. Obalna šetnica - obilaznica osigurava na jedinstveni način povezivanje svih dijelova otoka i omogućuje bolje vrednovanje i puno bolju zaštitu vrijednog prostora otoka, ne samo obalnog. Vizija formiranja arheološke zbirke na otoku Šćedru koji obiluje ostacima u jednom od danas napuštenih dijelova nekadašnjeg dominikanskog samostana iz 16 st.

Šćedru koji obiluje ostacima u jednom od danas napuštenih dijelova nekadašnjeg dominikanskog samostana iz 16 st. jest ključna te se aktivnosti u tom vidu započete. Proširenje ponuđenog sadržaja u vidu arheološke ponude posjetiteljima koje brojimo svake godine u uzlaznoj putanji jest nešto što će im zasigurno ostaviti upečatljiv utisak otoka Šćedro.

PROJEKTI

POJEDINAČNI PROJEKTI

STUDIJA – MODEL OTOK SA 100 % OBNOVLJIVIM IZVORIMA ENERGIJE

Studija je od velike važnosti za veliki broj hrvatskih otoka koji svoju turističku ponudu upravo temelji na očuvanosti prirodnih ljepota. Korištenjem obnovljivih izvora energije potaknuti će se održivi razvoj i zaštita okoliša na području otoka Šćedra, otoka Hvara, ali i šire regije. Ovim dokumentom prikazana je kvalitetna studijska podloga koja je obuhvatila realne mogućnosti i opcije, upozorava na rizike i prijetnje te predstavlja dobru osnovu za nastavak dijaloga s Općinom Jelsa, Splitsko-dalmatinskom županijom, nadležnim ministarstvima, EU programima i sl. na temu obnovljivih izvora energije i energetski neovisnih otoka po inozemnim primjerima. Osnovna ideja je prije svega sačuvati Šćedro te postaviti model očuvanja i nastavka života na ovom i sličnim malim otocima u Hrvatskoj. Studija je izradena 2015 godine uz finansijsku potporu Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost.

PROTUPOŽARNI PUTOVI I STAZE

2016 godine uz pomoć Hrvatskih šuma i Općine Jelsa raskrčeno je 16 km, širine 5m, postojećih protupožarnih puteva i staza koje su zbog neodržavanja skoro pa zarasli. Uz pomoć prikupljenih donacija, Udruga je stekla u svoje vlasništvo vatrogasno vozilo s cisternom od 6.000 l i mlaznicom za polijevanje u slučaju požara. Ujedno su u suradnji s Turističkom Zajednicom Jelsa označene staze diljem otoka kako bi se posjetitelji lakše orijentirali.

MOJE ŠĆEDRO – ČISTI OTOK!

Projekt koji je proveden u 2019 godini uz finansijsku potporu Fonda za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost. Neke od aktivnost koje su provedene su: održane 2 radionice (obrazovno predavanje, motivirajuće natjecanje u znanju) u OŠ Jelsa prema programu na temu biološke raznolikosti jadranskog podmorja te sprečavanja onečišćenja kojim je prisustvovalo više od 130 djece, 3 akcije prikupljanja otpada s morskog dna u kojima je prikupljeno preko 2t mješovitog otpada, izrada info tabli o osvještavanju problema zbrinjavanja otpada koje su postavljene u 5 najfrekventnijih uvala (Mostir, Porat, Porteruša, Tufera, Nova pošta) koje su ujedno i kroz akcije prikupljanja otpada s morskog dna očišćene.

VIZIJA UDRUGE

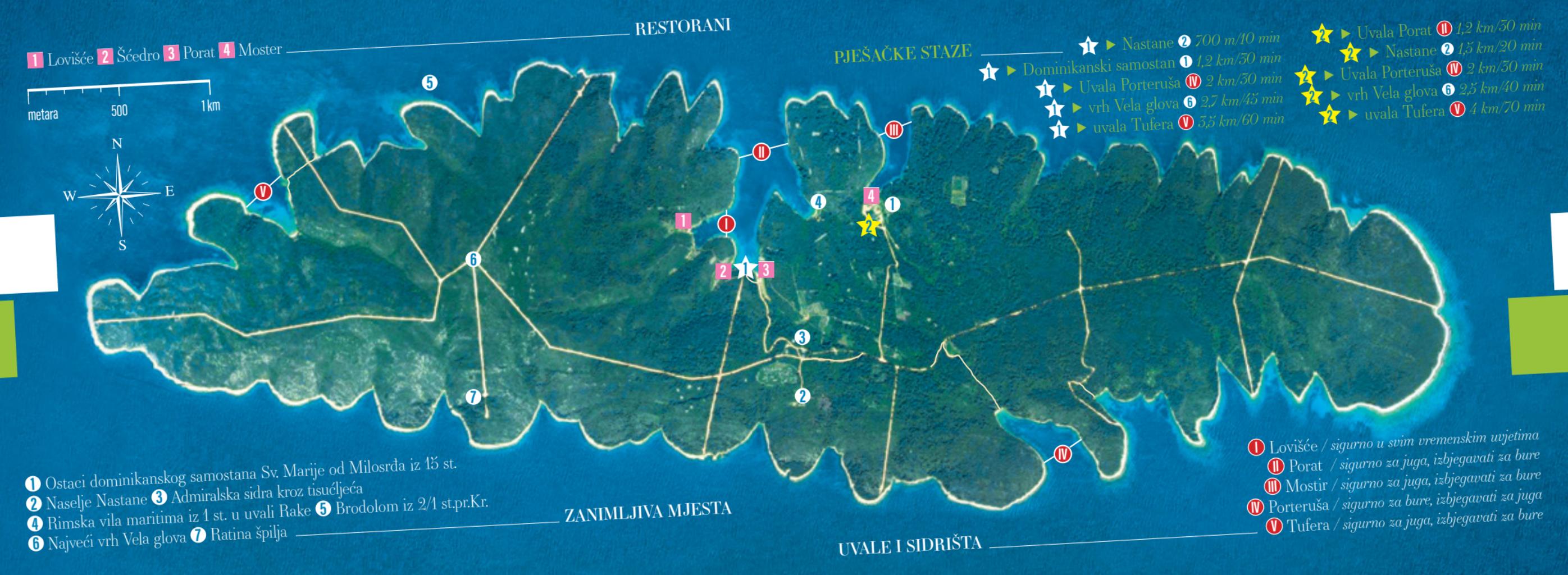
Može li jedan otok biti model i što ta naša želja znači? Ljudi u pravilu ne žele biti model, barem ne u vidu značenja pokusnog kunića ili eksperimentalnog testiranja. Vizija Šcedra je Park otok Šcedro – to onda znači Park šuma Šcedro, Nautički park Šcedro, Podmorski park Šcedro, Agrikulturni park Šcedro, ispostava ili sjedište Park centra Mali jadranski otoci itd. Park otok Šcedro znači prirodan, ali uredan, suvislo organiziran, učinkovito zaštićen i promišljeno vođen prostor. Park otok Šcedro omogućava život i rad ljudima, prvenstveno domaćima, ali i uređuje i kvalitetno definira interakciju, povezivanje i partnerstvo s vanjskim čimbenicima – ljudima, institucijama i administrativnim jedinicama.

Može li vizija Udruge postati realnost ovisit će samo i jedino – o ljudima. Ljudima i njihovoj upornosti, vjeri i ustajnom radu koji će na ovako definiranom putu uložiti. No, prvi je korak već napravljen, a upornost, vjera i ustajni rad ionako su krasili otoke hrvatskog Jadrana od pamtivijeka.

1 Kanadski luk (*Allium canadense*) 2 Primorska ciklama (*Cyclamen repandum*)
3 Ljepljivi bušin (*Citrus monspeliensis*) 4 Kozja krv (*Ionicera implexa*)
5 Čičak (*Onopordum tauricum*)

Udruga Prijatelji otoka Šcedro trajno brine o zaštiti okoliša i očuvanju prirodne baštine otoka Šcedro, jednog od posebnih bisera hrvatskog Jadrana.

*najtraženija majica u 10 godina rada

Postanite podupiratelj aktivnosti udruge i sačuvajte Šcedro od onečišćenja!
Svi podupiratelji primit će kvalitetnu majicu jedinstvenog dizajna kao uspomenu na Šcedro i znak svoje podrške, a naše zahvalnosti.

Tiskano uz potporu Općine Jelsa i TZ Jelsa

Prijatelji otoka
Šcedro

© Udruga Prijatelji otoka Šcedro
Zavala 227, 21465 Jelsa

JELSA
Turistička zajednica Općine Jelsa